

11. BÖLÜM

KÜRESEL YOKSULLUKLA MÜCADELEDE ALTERNATİF BİR ÇÖZÜM MODELİ OLARAK ZEKÂT KURUMU⁴⁹Yrd. Doç. Dr. Mahmut BOZAN⁵⁰

GENEL TABLO

Bu çalışmanın amacı batı medeniyeti ve onun ekonomik sistemi olan kapitalizmin yoksulluk kavramına bakışı ile iyileştirmeye yönelik politikalarını analiz etmek, alternatif politika ve stratejiler ortaya koymaktır. İnsanın hayatını ve neslini idame ettirebilmesi yemek, içmek, giyinmek, barınmak ve korunmak gibi temel ihtiyaçlarını karşılaması ile mümkündür. Bu temel ihtiyaçları genelde toplumun büyük bir kesimi karşılayabilir, karşılayamayanlar ise yoksul veya fakir olarak nitelendirilir. Üretilen ortak zenginliğin paylaşılmasında daha çok alanların hiç alamayan veya çok az alanlara karşı bir sorumluluğu olmalıdır.

Toplum hayatında ahengi sağlamanın en büyük şartı tabakalar arasında boşluk kalmamasıdır. Zenginlerin yoksullardan bağlantısını koparacak kadar uzaklaşmamaları lâzımdır. Eğer tabakalar arasında uçurumlar oluşursa toplumun rahatı ve huzuru kaçır. Zenginler “huzur ve emniyetleri” için fakirlere, onları hayata tutunduracak bir bedel ödemek durumundadırlar. Bu bedel zenginlerden fakirlere bir “lütuf” değil, fakirlerin zenginlerde kalmış olan alacağıdır.

“Toplumdaki tabakaların arasında varlık bakımından hiçbir yurttaşın ne başkasını satın alacak kadar zengin, ne de kendini satmak zorunda kalacak kadar fakir olmaması gerekir” diyen Rousseau’ya göre (1994, 164), “Devleti sağlamlaştırmak için aşırı zengin ve aşırı fakir ucu

⁴⁹ Yrd. Doç. Dr. Mahmut BOZAN’a ait olan bu makale, T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü’nce 13-15 Ekim 2010 tarihlerinde İstanbul’da düzenlenen Yoksullukla Mücadele Stratejileri: Deneyimler ve Yeni Fikirler Sempozyumu’nda “Yoksulluk Algısına Farklı Bir Bakış” ismi altında kaleme alınmıştır.

⁵⁰ Yrd. Doç. Dr. Mahmut BOZAN, Bartın Üniversitesi; İİBF; Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü öğretim üyesidir.

elden geldiğince birbirine yaklaştırmalı, ne çok varlıklılara ne de çok yoksulların varlığına müsaade edilmemelidir. Aksi halde bu yapının birinden zorbalığı kışkırtanlar, diğerinden de zorbalılar çıkacaktır.”

Yoksulluk insanlıkla birlikte var olan sosyolojik bir gerçektir. Bir toplumda tüm kesimlerin eşit gelir düzeyinde olmaları beklenemez. Beklenilmesi doğru da değildir. İnsanlar yaşadıkları bölgelerin sunduğu imkânlar, gelişmişlik düzeyi, nüfus yoğunluğu, yapılan işin mahiyeti, toplumdaki siyasi, iktisadi, sosyal ve kültürel yapı gibi pek çok sebeplerden dolayı kaynak ve gelir dağılımı konusunda farklı pozisyonlarda bulunurlar. Temel hak ve hürriyetlerde olması gereken eşitliği ekonomik düzeyde de aramak doğru bir yaklaşım değildir. Nitekim kapitalizmin ağır emek sömürüsüne bir tepki olarak ortaya çıkan ve ekonomik eşitlik iddiasında olan sosyalist ve Marksist sistemler çok istedikleri halde bunu başaramamışlardır. Dünyada hem zengin insanlar hem de fakirler bulunacaktır. O halde olması gereken şey gelir gruplarındaki farklılığın eşitlikten daha gerçekçi olduğunu kabul etmek, fakat bu farklılığın hangi oranlarda olursa “kabul edilebilir” olduğunu belirlemektir.

Yoksulluk çoğunlukla önceki yüzyıllarda savaşlar veya tabii bir felaketin sonucunda ortaya çıkan kıtlıklarla kendini hissettiren ve belirli bölgelerde etkili olan bir durumdur. Devletin veya toplumun varlıklı kesimlerinin yardımlarıyla bertaraf edilebilirdi. Esasen önceki dönemlerde zengin ile fakirin hayat şartlarında büyük uçurumlar da yoktu. Günümüzde ise yoksulluk önceki yüzyıllardan bambaşka bir mahiyet arz etmektedir. Batı medeniyetinin dünyada hâkimiyetini pekiştirmesi ve onun felsefi temellerinden beslenen kapitalizmin hegemonik tekeli gücünün dünyaya yayılmasıyla orta sınıf aşındırılmış ve hızlı bir zengin-fakir kutuplaşması başlamıştır.

Aşırı zenginlerle aşırı yoksullar arasındaki mesafenin uçurumlara dönüştüğü ve insanlığı tehdit ettiği bir dönem önceki yüzyıllarda pek göze çarpmamaktadır. Dünya nüfusunun % 41’inin günde 2 Dolar ile geçiniyor (worldbank, 2010) olması, başka bir ifade ile 125 trilyon Dolarlık global servetin 75 trilyon Dolarını dünya nüfusunun sadece % 2’si alırken, en fakir kesimin toplam servetteki payının yalnızca % 1’de kalması (Sabah, 2006) bu görüşü doğrulamaktadır.

Sorunu “arzuları” ihtiyaç olarak sunan ve varlığını “tüketim toplumu” ile sürdürmeyi amaçlayan kapitalizm ve onun fikri altyapısını dokuyan Batı medeniyeti çözemez. Çünkü o hayatı bir savaş olarak görmekte, yaşama hakkını güçlülere tahsis etmekte, zayıfları ise doğal seleksiyonun temizleyeceği artıklar olarak görmektedir.

Sorunun çözüme kavuşturulması için küresel siyasetteki tek kutupluluğu çok kutupluluğa dönüştürecek politikalara paralel olarak, kapitalizmin küresel finans tekellerini kıracak alternatiflere ihtiyaç vardır. Bununla eş zamanlı olarak yoksulluğun yeniden tanımlanması ve zenginlerle yoksullar arasındaki dengenin kabul edilebilir bir seviyeye getirilmesi için yeni politikalar ve stratejiler geliştirilmesi gerekir. Bu hususta kendi medeniyetimizin değer yargıları ve uygulamalarını tüm komplekslerden arınarak değerlendirmek zorundayız. Yaşanmış bir medeniyetin güzel uygulama örneklerini yeniden keşfetmek için “bir batılının çağırısı” beklenmemelidir.

1. YOKSULLUĞUN KÜRESEL BOYUTU

1.1. Temel İhtiyaçlar Bağlamında Yoksulluk Kavramı

Yoksulluk kavramının yüzyıllar içinde farklı şekillerde tanımlanması anlaşılabilir bir husustur. Zengin kimdir ve kime yoksul denir? Bu kavramlar izafi olduğundan değişik bakış açılarına göre farklı tanımlamalar yapılabilir. Mesela aynı miktar malı olan iki farklı kişiden birisi kendini çok yoksul görürken, bir başkası yoksul olmadığını düşünebilir. Tarım toplumundaki yoksulluk algısı ile sanayi sonrası toplumda yoksulluk algısı farklılaşabilir. Kültürlere göre de yoksulluk farklı değerlendirilebilir. Ancak ihtiyaç kavramını baz alarak yapılacak bir yoksulluk tarifinde iki hususun açığa çıkarılması gerekir. Birincisi ihtiyacın tarifi, diğeri de üzerinde mutabık kalınacak uluslararası bir yoksulluk tanımı. Önce ihtiyaç kavramının lügat ve teorilerde ele alınışını inceleyelim.

Kamus-u Türkî’de ihtiyaç, “*Bir şeye onsuz yapamayacak derecede bağlı olma, yokluk, yoksulluk, zaruret, insanın yaşaması için gereken şeyler*” (Sami, 1995:76) olarak zaruri ihtiyaçlar anlamında tanımlanmıştır.

Bu tanım zaman zaman “hâcat-ı zaruriye” (Zarurî İhtiyaçlar) adıyla “mekulat, melbusat, meskenet ve mahrukât” olarak 4M şeklinde formüle edilmiştir. Günümüz ifadesiyle “yiyecek, giyecek, mesken-ev ve yakacak” temel ihtiyaçlar olarak belirlenmiştir. Geleneksel olarak toplumda bu dört ihtiyacını karşılayamayan fakir veya yoksul olarak kabul edilmiş ve yardım edilmesi gereken insan olarak değerlendirilmiştir. Dikkat edilirse Dünyanın birçok yerinde en önemli temel ihtiyaçlardan birisi olan temiz suya erişim; sahip olduğumuz doğal kaynaklar ve bu kaynakların meydanlara, halkın kolayca ulaşabileceği yerlere sebil olarak, çeşme olarak dikilmesi sebebiyle bizim toplumumuzun zaruri ihtiyaçlar kategorisinde kendisine yer bulamamıştır.

Bu vesile ile ifade etmek gerekirse zaruri ihtiyaçların böyle birkaç maddeyle sınırlandırıldığı bir toplumda bunları temin edemeyenlerin oranı çok sınırlı kalacak, devlet ve toplumdaki zenginlerin sağladığı destekle, var olan sınırlı sayıdaki fakirler o sosyal bünye içinde hayatını idame ettirebilecektir.

Meydan Larousse (198:238), ihtiyaç kavramını “*Canlı varlıkları, hayatın sürdürülmesi için gerekli bazı eylemlere iten bir eksiklik veya bir tedirginlik duygusu, yoksun bulunulan bir şeyin arzulanmasına yol açan yoksunluk duygusu, bir şeyi gerçekleştirebilmek, gerekeni yapabilmek için zorunlu olan şey*” olarak ifade etmiştir. Burada da ihtiyacın, hayatın idamesi için gerekli olan maddelerle sınırlandırılarak zaruri olmayan ihtiyaçların dikkate alınmadığı görülür.

İktisat sözlüğünde ihtiyaç, “Herhangi bir mala bir maddeye karşı duyulan arzu, tatmin edilmediği zaman ızdırap ve elem, tatmin edildiği takdirde haz veren his”(Öney, 1978:141) şeklinde daha genel bir çerçevede ele alınmıştır. Burada zaruri olan, olmayan ayırımından ziyade arzu ve isteklerin derecesi öne çıkarılmıştır. Bu yaklaşımın ucu zaruri olmayan ihtiyaçların kolaylıkla zaruri ihtiyaçlar kategorisine girebilmesi ve bunları temin edemeyen toplum kesimlerinin kendisini “fakir” addetmesine yol açabilir. Toplumda böyle bir sosyo-psikolojinin oluşması yardımlaşma yerine egoizmi, hırs ve rekabeti uyandırabilir.

Maslow tarafından ileri sürülen ihtiyaçlar hiyerarşisi teorisine göre (wikipedia, 2010); yemek, içmek gibi hayatın idamesi için vazgeçilmez olan ihtiyaçlar birinci öncelikli fizyolojik ihtiyaçlar olarak tanımlanmıştır. Bunu ikinci kategoride korunma gibi güvenlik ihtiyaçları, daha sonra aidiyet, sevgi, saygınlık ve kendini gerçekleştirme veya keşfetme gibi bir hiyerarşi takip etmektedir. Bu teoriye göre insan için o an baskın olan ihtiyaç hangi kategoriye ait ise, kişinin gelişmişlik düzeyi de aynı seviyede olacaktır. Belirli bir kategorideki ihtiyacın karşılanması durumunda kişi, bir üst kategorideki ihtiyacı karşılamaya yönelecektir. Bu durum kişilik gelişme düzeyini de bir üst düzeye sürükleyecektir.

Bu teoride zaruri ihtiyaçlardan zaruri olmasa bile insanın tabiatı gereği arzuladığı ve sahip olmak istediği tüm taleplere ihtiyaç kategorisinde bir yer ayrılmaktadır. Bu talepleri sınırlayan herhangi bir araç yoktur. Ancak Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi fert yerine toplumun esas alınması şartıyla bir üst basamağa çıkmayı meşru hale getirebilir. Aksi takdirde Batı felsefesinin egoist bireyci tutumu servetteki fakirin hakkını görmezden gelerek bir kopmayı başlatacak, zengin-yoksul uçurumunu kaçınılmaz hale getirecektir.

İhtiyaç kavramının değerlendirilmesinden sonra bir de ihtiyaçların karşılanma düzeyine göre yoksulluk kavramını değerlendirelim. Ansiklopedik Büyük Lügat'te (Yeğin ve Diğ. 1981:520) fakirliğin "yoksul, muhtaç" gibi bilinen anlamları yanında fikhî manasına da yer verilmektedir. Buna göre dini ıstılahta "*Nisap miktarından fazla mala sahip olmayan kimse*" fakir sayılmaktadır. Bu kişinin aslı ihtiyacından olmak üzere evi, ev eşyası ve borcuna muadil malı veya parası bulunması fakir olarak tanımlanmasını engellemektedir.

Bu tanımlamada mutlak yoksulluk veya açlık sınırının altındaki yoksulluktan ziyade izafi yoksulluk esas alınmaktadır. Yani yoksullukta tavan olarak nitelenebilecek, zenginliğin bir altındaki düzey fakirlik sınırının başlangıcı olarak alınmakta, daha alt düzeylere inilmemektedir. Bir başka ifade ile asgari zenginlik sınırının altında olanlar fakirlik derecesine bakılmaksızın fakir kabul edilmekte ve yardıma müstahak bulunmaktadır.

1.2. Küresel Yoksulluk Kavramı

Yoksulluk veya fakirlik kavramının uluslararası alanda kabul edilen ortak tanımına bakıldığında bu kavramın "mutlak yoksulluk" ve "görelî yoksulluk" olarak iki kategoride ele alındığı görülmektedir. Dünya Bankası kayıtlarında mutlak yoksullukla (absolute poverty) bir insanın hayatta kalabilmesi için gerekli en az kalori miktarı olan 2400 k/cal besini almayan insanlar kastedilirken, izafi veya görelî yoksullukla asgari kalori temininin yanında içecek temiz su, barınma, giyinme, ısınma ve korunma gibi diğer temel ihtiyaçların karşılanamaması da ifade edilmiş olmaktadır.

Dünya Bankası yoksulluk sınırını 1985 yılı fiyatlarıyla günlük 1.05 Dolar, yıllık ise 383,25 Dolar olarak belirlemiştir. Bu değerler zaman içinde gözden geçirilerek revize edilmektedir. 1996 yılı fiyatlarıyla bu miktar günlük 1.35 Dolar, yıllık 495 Dolar, 2002 fiyatlarıyla bu oran yaklaşık olarak günlük 1,5 Dolar, yıllık 570 Dolar olarak belirlenmiştir (worldbank, 2001).

2. TÜRKİYE'DE YOKSULLUK

Bu değerlendirmeler ışığında önce Türkiye'de sonrada Dünyada yoksulluk tablosuna bir göz atalım. Türkiye'de 2006 yılı verilerine göre nüfusun % 8,2'si (5,9 milyon) günde 2 Dolar ile geçinmekte, % 2,6'sı (1,8 milyon) günde 1,25 Dolar ile geçinmektedir (worldbank, 2010).

2008 yılında Türkiye'de fertlerin yaklaşık % 0,54'ü (374.000 kişi) sadece gıda harcamalarını içeren açlık sınırının, % 17,11'i (11.933.000 kişi) ise gıda ve gıda dışı harcamaları içeren yoksulluk sınırının altında

yaşamaktadır. Türkiye’de kişi başı günlük harcama miktarı satın alma gücü paritesine göre 1 Doların altında kalan fert bulunmamaktadır. Buna karşılık satın alma gücü paritesine göre kişi başı günlük 2,15 Dolar olarak tanımlanan yoksulluk sınırı altında bulunan fert oranı % 0,47; yoksulluk sınırı 4,3 Dolar olduğunda yoksul fert oranı ise % 6,83 olarak tahmin edilmektedir (TÜİK, 2009).

Eşdeğer hane halkı kullanılabilir gelirlere göre oluşturulan yüzde 20’lik dilimlerde (Tablo 1), en yüksek gelire sahip son gruptakilerin toplam gelirden aldığı pay % 46,7 iken, en düşük gelire sahip ilk gruptakilerin toplam gelirden aldığı pay % 5,8’dir. Buna göre, son yüzde 20’lik grubun toplam gelirden aldığı pay, ilk yüzde 20’lik gruba göre bir önceki yıl olduğu gibi 8,1 kattır. Bu mukayeseler beşte birlik toplum tabakaları arasında yapılan ortalama hesaplamalar olup, konu “en zengin-en fakir” şeklinde fertlere indirildiğinde bu oranlar derhal uçurumlara dönüşmektedir.

Tablo 1: Eşdeğer Hane Halkı Kullanılabilir Gelirine Göre Sıralı % 20’lik Gruplarda Yıllık Gelir Dağılımı-2008

		Toplam %20	İlk %20	İkinci %20	Üçüncü %20	Dördüncü %20	Son %20	Gini Katsayısı	Son ve İlk %20 Oranı
Türkiye	%	100,0	5,8	10,4	15,2	21,9	46,7	0,41	8,1
	Ortalama (YTL)	8 372	2 427	4 342	6 347	9 185	19 560		
Kent	%	100,0	6,1	10,7	15,3	21,9	46,0	0,40	7,5
	Ortalama (YTL)	9 542	2 917	5 128	7 296	10 425	21 959		
Kır	%	100,0	6,5	10,8	15,6	22,5	44,5	0,38	6,8
	Ortalama (YTL)	5 952	1 930	3 240	4 643	6 706	13 250		

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2010. Haber Bülteni, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, Sayı: 134.

Bir başka uluslararası gösterge olan "gini katsayısı" dikkate alındığında Türkiye'deki gelir dağılımı adaletsizliğinin gini katsayısı 0,41 civarında bulunmaktadır. (Gini katsayısı 0 ile 1 arasında değerler almaktadır. Değer yükseldikçe eşitsizlik artmakta, 0'a yaklaştıkça azalmaktadır). Dünya gini katsayı ortalamasının 0,68 olduğu dikkate alınırsa Türkiye'nin gelir dağılımı adaletsizliğinde riskli bölgelerin uzağında olduğu, OECD gibi varlıklı ülkeler ortalamasına (0,27) göre bakıldığında ise, sonlarda kaldığı görülmektedir.

3. DÜNYADA YOKSULLUK

Şimdi biraz da Dünyadaki yoksulluk tablosunu gözden geçirelim. Dünya Bankası uzmanlarından Dikhanov (2005:46) tarafından yapılan bir çalışmanın sonuçları bu konuda bize bir fikir verebilir. Tablo 2'de görüldüğü gibi yıllık geliri 700 Dolar olan yoksulların oranı 2000 yılında dünya nüfusunun %38'ini teşkil ederken bu oranın 2015 yılında 1,3'lük bir artışla % 39,3'ü bulacağı tahmin edilmektedir. Buna göre gelir dağılımındaki kötüleşme önümüzdeki 5 yıl içinde artmaya devam edecektir.

Keza yıllık geliri 1.400 Dolar olan grup, 2000 yılında dünya nüfusunun % 46,4'ünü oluşturmakta iken, 2015 yılında 4,3 puan gerileyerek % 42,1 olacağı tahmin edilmektedir. Bu grupta çok cüzi bir iyileşme beklenmektedir. Buradaki değerlendirmelerin de yine toplum kesimleri açısından yapıldığı unutulmamalıdır. Eğer kişisel düzeyde Dünyanın "en zenginleri" listeleri ile bakılacak olursa bu kopmanın düzeyi daha açık olarak görülecektir. Genel olarak değerlendirilirse her iki oran da dünyada gelir dağılımında tehlikeli boyutta bir adaletsizlik olduğu gerçeğini değiştirmemektedir.

Tablo 2: Dünyada Yoksulluk Trendi (2000-2015)

Yoksulluk Düzeyi		\$ 700	\$ 1,400
Dünya	2000	38.0%	46.4%
	2015	39.3%	42.1%
Latin Amerika	2000	34.7%	40.8%
	2015	33.5%	39.1%
Doğu Asya	2000	33.9%	43.4%
	2015	26.2%	32.6%
Güney Asya	2000	26.8%	40.3%
	2015	20.3%	29.2%
Afrika	2000	51.2%	64.2%
	2015	46.2%	59.1%
Doğu ve Orta Avrupa	2000	23.1%	27.6%
	2015	15.8%	18.8%

Kaynak: Dikhanov, Y., 2005. Trends In Global Income Distribution, World Bank:46.

Elde edilen bu sonuçlar küreselleşmenin gelir dağılımındaki adaletsizliği engelleyememesinin altında kapitalizmin küreselleşerek finans tekeli oluşturduğu kanaatini güçlendirmektedir. Yoksulluk ve gelir dağılımı adaletsizliği üzerine yapılan pek çok araştırmada küçük bulgu sapmaları olmakla birlikte ortaya çıkan gerçek şudur. Dünyanın en zengin yüzde 10'luk kesimi dünya servetinin yüzde 85'ine sahiptir. Bir başka açıdan değerlendirildiğinde dünya nüfusunun yaklaşık yarıya yakını günde 2 ABD Dolarından daha az bir gelire yaşamakta, dünya nüfusunun beşte biri, yani yaklaşık 1,2 milyar insan ise 1 ABD Dolarından daha az bir gelire sahip bulunmaktadır (worldbank, 2010).

4. YOKSULLUKLA MÜCADELEDE BATI MEDENİYETİNİN TUTUMU

Aslında medeniyet tüm insanlığın ortak malı ve gelmiş-geçmiş tüm medeniyetlerin bir hülasesidir. Tüm milletlerin medeniyete bir oranda katkısı bulunmaktadır. Tarih boyu değişik bölgelerde ortaya çıkan parlak medeniyetler şüphesiz tecrübelerini birbirine aktarmış ve paylaşmışlardır. Medeniyetlerin bir evrensel olan bilimsel ve teknik yönü, bir de uygulamaya bakan kültür ve anlayış yönü bulunmaktadır. Evrensel olan bilim ve teknik gelişmelerin sağladığı imkânları insanlığa hizmet için sunma veya insanları sömürmek için kullanma ahlâki bir meseledir. Batı bu açıdan materyalist ve madde merkezli tercihini öne çıkarmış ve bu sebeple de sorunları çözmek yerine ağırlaştırmıştır.

Batı medeniyeti antik Yunan ve Roma (Grek ve Latin) medeniyetlerinin bir karışımı olarak nitelenebilir (Sorokin, 1972:89). Daha sonra İsevilik bu medeniyetin paganist yapısını semavî bir din anlayışına yöneltmiştir. Bu sebeple batı medeniyeti tahlil edilirken bu iki yüzün dikkate alınması gerekir. Bu yüzlerden birincisinin ikincisine daha baskın ve etkili olmasından dolayı Batı medeniyetinin insanlığı mutlu etmekten ziyade mutsuz ettiği söylenebilir. Bu durum batı felsefî algısının tabii bir sonucudur.

Grek ve Latin unsurlardan beslenen Batı medeniyeti beş olumsuz prensip üzerinde kurulmuştur. Dayanak noktası kuvvettir; kuvvet ise tabiatı icabı zayıfın hukukuna tecavüz eder. Ulaşmak istediği hedef ve maksadı, menfaattir. Menfaat kuvvetle bütünleşince kuralsız ve saldırgan olur. Hayat anlayışı mücadele ve savaştır. Güçlülerin yaşama hakkına sahip olacağı, zayıfların ise doğal elemeye tâbi olduğu kanaati bu anlayışın neticesidir. Hayattan beklentisini arzuları tatmin ve isteklerini her şeye rağmen gerçekleştirme şeklinde formüle eden bir anlayışın, sınırsız bir egoizm, doymaz bilmez bir hedonizm (zevkçilik) halitası ile insanî duyguları öldürme, hissizleşme, ilgisizleşme, hayatı anlamsız bulma gibi manevî boşluklara yol açması şaşırtıcı olmayacaktır (Mürsel, 1976:244).

Toplum tabakaları arasında ilişki bağı olarak başkasını yutmakla beslenen ırkçılığı esas alır. Bunun sonucu ise zayıf milletlerin yok edilmesi, asimilasyona tabi tutulması, köleleştirilmesi veyahut ta sürgün edilmesidir. Bu bakış açısı bireysel ilişkilerde başka ırkları aşağılamayı netice verirken, devlet politikalarında ayrıştırma ve yutma aracı olarak kullanılmaktadır.

Bu hususta batılı tarihçilerden Toynbee (1980:195) "Dünyanın paylaşılması için yarışan batılı güçlerin son dört yüz yıl içinde aslan payını almak için ırkçılığı bir ayrıştırma aracı olarak kullandıklarını" ifade etmekte ve bunu modern batı toplumunun yaydığı bir felaket olarak

tanımlamaktadır. Elbette kendi renginden, dilinden, dininden olmayanı kabul etmeyen ırkçı bir tavırdan merhamet duygusu ümit edilemez. Böyle bir felsefi anlayışın şekillendireceği hayatın, boğuşma, vuruşma, imha etme ve sömürme gibi bir sonla bitmesi kaçınılmazdır.

Nitekim Batı güçlendiği andan itibaren tüm dünyada diğer milletleri sömürme, sürgün etme, asimile veya imha etme gibi yöntemleri kullanarak dünya barışına ağır darbeler indirmiştir. İki müthiş dünya savaşı bu dönemde yaşanmıştır. Kapitalist sistemin çarklarının döndürülmesi için tüketim toplumu inşası ve propaganda ile zaruri olmayan ihtiyaçların zaruri ihtiyaçlar kategorisine sokulması sonucunda bir adam daha önce zaruri ihtiyaç olarak dört şeye ihtiyaç duyarken, batı medeniyeti belki kırk şeye muhtaç ve fakir etmiştir. Çok tüketmek bir "gelişmişlik" göstergesi gibi sunulmuş ve yalan propaganda ve beyin yıkayıcı reklamlarla arz üzerinden talep oluşturulmaya çalışılmıştır. Zaruri ihtiyaç kategorisine eklenen bu yeni talepleri karşılamak için herkeste yeterli gelir olmadığı için de rüşvet, dolandırıcılık vb yolların açılması ile hem sosyal yapı zarar görmüş, hem de bireyin ahlakı bozulmuştur. Toplumda eskiye oranla bir servet artışı görülürken; gelir dağılımındaki çarpıklık sebebiyle izafi olarak bireylerin kendini fakir hissetmesine yol açmıştır.

İşte tüm bu sebeplerle Batı medeniyeti insanlığın yüzde seksenini sıkıntı, mahrumiyet ve mutsuzluğa atmış, azınlık bir kesimi ise maddi bir saadete çıkarmıştır. Çoğunluğu mutsuz, sadece azınlık bir kesimi mutlu eden bir medeniyet sorgulanmak ve suçlanmaktan kurtulamayacaktır. Batı medeniyeti kritik bir dönemde Dünya sahnesine çıkmıştır. Dünyanın yaşamış olduğu üç önemli bütünleşmeden biri olan coğrafi bütünleşme batı medeniyeti için önemli bir ekonomik kaynak transferi sağlamıştır. Sanayi ihtilâli neticesinde makine gücünün sağladığı mekanik bütünleşme Batının emperyal bir güç olmasını sağlamış ve son olarak da elektronik bütünleşmenin sağladığı küreselleşme ile kapitalizm finans tekellerini kurmuştur.

Batı, coğrafi ve mekanik bütünleşmeyi Amerika ve Avustralya kıtalarının istilası için kullanmış, teknolojik ve askeri üstünlüğünü kullanarak bu kıtaları sömürgeleştirmiştir. Kıtanın değerli madenleri kadar diğer doğal kaynakları da talan edilmiş, eti, derisi, dişi için veya zevk için sınırsız avlanmalarla hayvan türlerinin nesilleri kurutulmuş ve bitki çeşitliliği kadar ekolojik denge de alt-üst edilmiştir. Dünyanın kalan kısımları Hindistan, Çin ve neredeyse Afrika'nın tamamı kadar insan yaşamayan Antarktika ve Kuzey Buz Denizi de bu felaketten nasibini almıştır.

Nihayet elektronik bütünleşmenin meyvesi olan iletişimden ise küreselleşme adı altında tekelleri kapitalizm dünyanın başına sarılmıştır. Tüm bunların sonucunda kuzey-güney uçurumu derinleşmiş, dünyada ve ülkelerdeki gelir dağılımı uçurumu daha bir kronikleşmiştir. Üçüncü Dalga'nın yazarı Tofler (1981:433), ikinci dalga medeniyetinin Protestan ahlakıyla birlikte geldiğini hatırlatarak, Batı medeniyetinin beklentileri karşılayamamasından, toplumda moral değerlerin zayıflamasından, alkolizmden, intiharların ve psikolojik çöküntünün yaygınlığından şikayet etmektedir.

Batı medeniyeti üzerinde önemli bir analiz yapan Toynbee (1980:105), geleceğin tarihçilerinin 20. Yüzyılın en önemli olayını, "*Batı medeniyetinin dünyada yaşayan diğer toplumlar üzerindeki etkisi olarak göreceklere*" tespitinden sonra Batı medeniyetinin bugün üzerinde bulunduğu üstünlük tahtından alkolizm ve ırkçılık gibi sosyal hastalıkları tedavi etmedeki başarısızlığı ve dünyada doğurduğu eşitsizlik ve dünya kaynaklarını ayrıcalıklı bir azınlığa tahsis edip, ayrıcalıksız bir çoğunluğu bundan mahrum tutması sebebiyle indirileceğini ifade etmektedir. Sonuç olarak denilebilir ki Batı medeniyeti insanlığın ortak bilgi birikimini devralarak ona teknolojik bir sıçrama yaptırmış olabilir ama aynı başarıyı insanlara huzur getirmede sağlayamamıştır.

4.1. Küresel Kapitalist Sistemin Yoksullukla Mücadeledeki Yeri

Batı teknolojik ve askeri gücünü diğer toplumları sömürgeleştirmek için kullanırken, kurduğu ekonomik sistemiyle de toplumları derinden sarsmıştır. Emperyalizm ve sömürü ile elde edilen zenginliğe dayalı olarak oluşturulan kapitalist yapının iki yıkıcı kanunu bulunmaktadır. Birisi dünyada oluşturulan finans tekelleri vasıtasıyla faize dayalı olarak servetin belirli ellerde toplanmasını sağlamak, diğeri de emeğin sömürülmesidir. Bunlardan ikincisi Marksizm'in verdiği mücadele ile kısmen geriletilmiş olsa da servetin belirli bir azınlığın elinde toplanmasını netice veren finans ve sermaye tekelleri ilerlemesini sürdürmektedir. Bu sistem aşırı zengin azınlık ve aşırı fakir çoğunluk uçurumunu her geçen gün biraz daha derinleştirmektedir.

Kapitalist sistemin dünya gelir dağılımındaki adaletsizliği hızlandırdığı, küreselleşmenin de dolaylı olarak bu adaletsizliği derinleştirdiği bazı iktisatçılar tarafından dile getirilmektedir. Nitekim tarihi sürece bakıldığında uluslararası düzeyde gelir dağılımındaki eşitsizliğin son iki yüzyılda iyice bozulduğu ortaya çıkmaktadır. Dünya nüfusunun en zengin % 20'si küresel Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) içindeki payını yaklaşık olarak % 70'lerden % 80'lere yükseltirken en yoksul % 20'lik

kesim küresel GSMH içindeki payı % 2,3'ten %, 1,4'e gerilemiştir (Ghai, 1995:56).

Yoksulluğu önlemede uluslararası alanda ve ülkeler düzeyinde alınan tedbirlere bakıldığında Birleşmiş Milletler (BM) bünyesinde oluşturulan Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası (WB) ve Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) gibi kurumlar ile ülkeler düzeyinde oluşturulan sosyal güvenlik kurumlarının başta geldiği görülmektedir. Bunun dışında sivil toplum kuruluşları ve ülke kültür ve medeniyet anlayışının şekillendirdiği yardım kuruluşları da öne çıkmaktadır. Uluslararası kuruluşların dünyada yoksulluğu önlemekten uzak olduğu şimdiye kadarki uygulamalardan ortaya çıkmış bulunmaktadır. Ayrıca idare merkezleri Avrupa ve ABD'de bulunan IMF ve Dünya Bankası gibi kuruluşların yönetici kadroları Batılı ülkelere olduğu gibi, politikalarının da batı bloğu tarafından belirlendiği bilinmektedir. Burada üzerinde durulması gereken önemli bir nokta da Batı'nın hibe ve yardım programlarıdır. Nitekim uluslararası yardım ve bağış yapan ülke listelerine bakıldığında bunların çoğunlukla kuzeyde bulunan, dünyadaki global servetin kaymağını yiyen batı ülkeleri olduğu hemen dikkati çeker.

Konu biraz araştırıldığında bu yardım duygusunun "giydirilmiş" olduğu hemen ortaya çıkmaktadır. Dış yardım bazı gelişmiş ülkelerde çıkarların korunmasına yönelik uluslararası ilişkiler paketinin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmektedir. Bu ülkelerin yaptıkları yardımlarda iki temel ilişki göze çarpmaktadır. Birincisi yardım yapan ülkelerin yardım yapılan ülkelereki siyasî çıkarları, ikincisi eski dönemlerdeki kolonyal ilişkileridir (Alesina ve Dollar 2000:33).

Şüphesiz bunun dışında da birçok amaçlar bu yardım paketlerinde dikkate alınır. Fakat uluslararası ilişkilerin batı tanımında yerini bulan "reel politigi" hiç de duygusal olmayı gerektirmemektedir. Çıkarlar asıl, çıkarlara hizmet etmedeki derecesine göre yardım ve dostluklar bir araçtır. Ancak önceki iki amaç hiçbir zaman telaffuz edilmemekte ve bu yardımlar en yaldızlı hayırseverlik ve dostluk ambalajlarında geniş bir reklamla birlikte sunulmaktadır. Bu sebeptendir ki zengin-fakir uçurumunda bu yardımların en ufak bir iyileştirmesinden söz edilmemektedir.

5. ALTERNATİF BİR YAKLAŞIM OLARAK ZEKÂT VE SADAKA KURUMU

Batı medeniyetinin ortaya koyduğu kapitalist sistemin zengini daha zengin, fakiri daha fakir hale getirdiği, zengin-fakir arasındaki uçurumu kapatmak bir yana derinleştirdiği, yoksulluğu önlemeyi amaçlayan

uluslararası kuruluşların şimdiye kadar etkili bir çözüm üretemedikleri ortadadır.

Acaba dünyanın dengesini bozan, huzurunu kaçıran ve insandaki adalet duygusunu zedeleyen gelir dağılımı adaletsizliğini ortadan kaldıracak bir model bulunabilir mi? Bu soruya öncelikle uzmanların eğilmesi ve olabilecek her türlü çözümü matematik bir yöntemle, yani olmazın neden olmazlığını olabirirlerin de gerçeklik düzeyini olmayana ergi metodu ile ortaya koymaları gerekir. Bu hususta incelemeye alınacak bir görüş yakın geçmişimizden çıkarılabilir. İslam medeniyetinin zengin fakir arasındaki ilişkileri nasıl düzenlediği incelenebilir. İslam medeniyetini güçlü bir şekilde temsil etmiş olan Osmanlı Devletinin bu sorunu ele alış tarzı bize bir fikir verebilir. Bu sebeple Osmanlı Devletinin bu konuyla ilgili uygulamalarına kısaca bir göz atalım.

Osmanlı Devletinin iktisadi yapısında dini kuralların önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu kurallar servet üzerinden alınan vergilerin belirlenmesinde rol oynadığı kadar toplum hayatının düzenlenmesinde de oldukça etkili bir konuma sahipti. Bu açıdan değerlendirildiğinde toplum yardımlaşma ve dayanışmasında dini bir vecibe olan zekâtı, onun tamamlayıcıları olan fitre, sadaka ve benzeri araçlar öne çıkmaktadır. Kaldı ki dini kaynaklı olan bu yardım müesseseleri yüzyıllar içinde toplumun sadece inanç değerleri olarak kalmamış, adet ve geleneklerine, örfüne ve kültürüne kadar işleyerek artık bir medeniyet değeri olarak yerleşmiştir. Bu sebeple sadece çıkış kaynağını dikkate alarak seküler bir insiyakla toplum tarafından özümsemiş olan kültür değerlerimize karşı koymamak icap eder.

Dünya tarihinde yaşanan ihtilaller, kargaşa ve herc-ü merclerin iki kelimeden çıktığı kabul edilmektedir. Birisi: "*Ben tok olduktan sonra başkası açlıktan ölse bana ne!*" İkincisi: "*Sen zahmetler içinde boğul, ben keyif ve huzur içinde rahat edeyim.*" İslâm medeniyeti ve onun kıvamı olan Osmanlı Devletinde insanlığı tehdit eden birinci kelime zekâtla tedavi edilmiştir. Zekâtla ilgili olarak Kur'an-ı Kerim Tevbe Suresi 103 âyeti "*Onların mallarından sadaka (zekât) al.*" Delil gösterilerek zekâtın dini bir görev olduğu, buna göre, belli bir zenginlik düzeyine ulaşan kişilerin malının kırkta birini zekât olarak vermesi gerektiği belirtilmektedir (Diyanet, 2010).

Zekât zenginin malında fakirin "hakkı" olarak görülmüştür. Yoksa kimilerin zannettiği gibi ihtiyari bir yardım olarak kabul edilmemiştir. Bu iki kavram arasında önemli farklar vardır. Yardım bir gönüllük işi ve isteğe bağlı bir tasarruftur. Zekât ise bir vecibe ve mükellefiyettir. Verme gücünde ve dolayısıyla sorumlu olduğu halde vermeyen kişiden zekât zorla alınır.

İslam medeniyeti başkasının açlığını umursamayan bir tokluğa cephe almaktadır. Bunun sebebi İslam medeniyetinin temel değer olarak kuvveti değil, hakkı esas alması, hayatı bir savaş değil yardımlaşma olarak görmesi, toplumlar arası sosyal ilişkilerde ırkçılığı değil, kardeşlik ve insanlık duygularını öne çıkarması ve nihayet egoizm ve menfaatçilik yerine fazileti bayraklaştırmasıdır.

İnsanlığı felaketlere sürükleyen, medeniyet ve huzuru mahveden ikinci kelimeyi kökünden kesip atan kural ise İslam medeniyetinde faizin yasaklanmasıdır. Bugün "küresel sermaye" gibi müphem bir kavramın arkasına sığınarak dünya kaynaklarını sınırlı sayıda insanın elinde toplayan gücün aslında kapitalizmin küresel finans tekelleri olduğu ortaya çıkmış durumdadır. Bu finans tekellerinin geniş toplum kesimlerine çıkardığı davetiye "Sizden emekler, bizden yemekler." Veya "Bizim huzurumuz sizin zahmet ve meşakkatinizde yatmaktadır." Gibi isyan ettirici bir davetiyedir. İslam medeniyeti servetin belirli ellerde hapsolmesini netice veren faizi yasaklayarak finans tekellerini kırmaktadır. Bu kuralı hiçe sayan ve faiz üstüne bina edilen iktisadi sistemlerin insanlığı getirdiği durum ortadadır. Artık batı değerlerini kutsamak uğruna diğer değerlere saldırmak, hele bu İslam olunca saygısızlığı, hatta küstahlığı da bunun üzerine eklemek tipik bir ideolojik dar görüşlülükten öteye bir anlam ifade etmemektedir.

Bir dini vecibe olarak servetin yüzde 2,5'ini fakire vermek acaba gelir dağılımı uçurumunun üzerine bir köprü kurabilir mi? Hem teorik olarak, hem de yüzyıllarca uygulanma geçmişine sahip olarak bu mümkün görünmektedir. Öncelikle malının % 2,5'ini fakire vermek zorunda olan zengine bir üst sınır tayin edilmemekte, "zenginliğin şuraya kadar geçerlidir" denilmemekte, servet düşmanlığı yapılmamakta ancak kazandığı servetin bu dünyada, bu çevrede, pek çok tarafın katkılarıyla sağlanan bu ortamda kazanılmasından dolayı tamamının da kendine ait olmadığı belirtilmektedir. Artık zengin ne kadar zengin olursa fakiri de bu oranı korumak şekliyle yukarıya çekmek zorunda olacaktır. Servetteki bu kırkta bir altın oranı en fakir olanın da zengin sayılacağı sınıra kadar devam edecektir. İşte bundan sonra ülkede fakir kalmadığı için daireyi çevreleyen halkalar zekâta hak kazanmış olacaklardır. Eğer orada da fakir kalmazsa diğer komşu ülkelerden kalbi kazanılacak olanlar zekâtın objesi durumuna geleceklerdir. Nitekim Osmanlı Devletinin ihtişam ve zenginliğinin zirvesinde olduğu dönemlerde Afrika'daki fakirlere yardım gönderdiği bilinmektedir.

Türk-İslam medeniyetinde zenginden fakire kaynak aktarma sadece zekâtla sınırlı değildir. Borcundan ve aslı ihtiyaçlarından başka en az 80,18 gr. altın veya onun değerinde parası olan mükellefin bir başka yardım aracı

da fitir sadakasıdır. Buna halk arasında kısaca "Fitre" denilmektedir. Fıtır sadakası vermek için zekâta olduğu gibi malın üzerinden bir yıl geçmesi ve artıcı nitelikte olması şartı bulunmamaktadır. Halkımız genellikle bunu bayram arifelerine denk getirerek fakir ve ihtiyaç sahiplerinin bayrama eksiklerini tamamlamaları, çocuklarını giydirmeleri ve bayramlık alışverişlerini yapmalarını amaçlamaktadır.

Diğer yardımlaşma araçları arasında sadakayı cariye, sadaka ve adak gibi diğer mütemmim cüzler de vardır. Sadakayı cariyenin bir nevi olan servetin aşevleri, hastane ve bimarhaneler, hanlar, kervansaraylar, hamamlar, medreseler, cami ve mescitler, çeşmeler ve köprüler gibi burada sayılamayacak kadar uzun bir liste teşkil eden vakıflar ve bu vakıfları ayakta tutacak gelir kaynakları şeklinde organize edilmesi toplumda gelir uçurumları oluşmasına asla fırsat vermemiştir. Osmanlı döneminde sayıları 29 000'i bulan (Öztürk, 2010) vakıflar hem dünyaya yardımlaşmanın modelini koyarak örnek olmuş, hem de Osmanlı Medeniyeti'ne "Vakıf Medeniyeti" dedirtmiştir.

Adak, kurban ve yemin gibi halkın pratikleri arsında yer alan ve çoğunlukla ucu muhtaç ve fakirlere yardımla sonuçlanan yardımlaşma araçları dini bir vecibe olarak yerine getirilmektedir.

Burada medeniyet değerlerimizde yer alan "sadaka taşları" ve "zimem defterleri" hakkında kısa bir bilgi paylaşımının yerinde olacağı kanaatindeyim. Osmanlı Devletinde yardımlaşmanın en güzel uygulama örneklerinden birini teşkil eden "Sadaka Taşları" yardıma muhtaç olan insanların bilinmeden ve ortalığa dökülmeden yardıma ulaşmalarını sağlayan bir uygulamadır (Girgin, 2010). Toplumda gizli olarak yapılan yardım en makbul yardım tarzı olarak kabul edilmiş ve eskiler bu iş için "sadaka taşı" nı icat etmişlerdir. Onlar yardımın ne alanı küçük düşürecek, ne de veren için bir öğünme ve gururlanmaya yol açacak şekilde yapılmasını istememişlerdir.

Halen bakiyelerine başta İstanbul, Bursa ve Konya olmak üzere Anadolu'nun muhtelif şehirlerinde rastlanılan sadaka taşları gizli yardımlaşmanın Türklere has bir uygulama örneğini teşkil etmektedir. Bir buçuk-iki metre yüksekliğinde mermerden yapılan Şekil 1'de görüldüğü gibi taşın üst kısımlarında sadakanın bırakılacağı bir tabla veya bünyesinde oyuk şeklinde haznesi olan bu taşlara ihtiyacı olmasına rağmen dilenmekten çekinenler gecenin geç saatlerinde gelir ama bırakılan meblağın tamamını değil, ihtiyaçları olduğu kadarını alırlardı. İhtiyacını bu yolla karşılayan muhtaçların durumlarını düzelttiklerinde öncelikle bu sadaka taşlarına kendilerinin de aynı şekilde yardım bırakmaları bir gelenek halini almıştır.

Diğer bir güzel uygulama örneği de zimen defterleridir (turkeyforum, 2010). Bu uygulamada zenginler ve yardım yapmak isteyenler kılık-kıyafet değiştirerek hiç tanımadıkları semt ve mahallelere gidip, bakkalın, kasabın, manavın تنها zamanlarını seçerek veresiye mal alan mahallenin fakirlerine ait veresiye defterlerini (Zimen defteri) sorarlar ve buradaki veresiye yapılan alışveriş kayıtlarını sildirir, hiç tanımadıkları fakirlerin borçlarını öderler, ne ödeyen ne de borcu ödenen birbirini bilmezdi. Bu yardımlaşma kültürü gösterişsiz, bir karşılık beklemeden muhtaç olanların sıkıntısını gidermek amacıyla sırf Allah rızası için yapılırdı. Böyle bir toplumsal dokuda ne servet düşmanlığı yapılır, ne de zenginler yoksullardan köşe bucak kaçarak ayrı mahalleler ve siteler kurar, toplumun kesimler hoş bir yardımlaşma sevgi ve saygısını taşıyarak birlikte yaşarlardı.

Tüm bu yardımlaşma araçlarını toplumun bir kesimini ataletle atan, tembelleğe alıştıran, pasif bir tüketici konumuna sokan ve ezilmişlik duygusunu toplumda bir kast gibi sabitleştiren unsurlar gibi görmek, toplumda dilencilik müesseseleştiren bir anlayışın müsebbibi olarak düşünmek hem haksız, hem de tarihi gerçeklikle örtüşmeyen bir yaklaşımdır.

Özet olarak toplum kesimleri arasında barışın temini ve ilişkilerin tesisi için zekât ve zekâtın mütemmimleri olan sadaka ve sadakayı cariyeye gibi diğer yardımlaşma araçlarının cemiyet hayatında yeşertilmesine ihtiyaç vardır. Osmanlı Devleti'nde geçerli olan bu kurallar Cumhuriyete geçildikten sonra kaldırılmış olmakla birlikte hükümetlerin Türk Hava Kurumu ve Kızılay gibi müesseseler için zekât, fitre ve kurban derisi toplamaya devam etmesi ve dinî hüviyeti bulunan bu yardım müesseselerini başka kanallara yönlendirmeye çalışması manidardır.

SONUÇ

Yoksulluk dünyamızın acıtıcı gerçeklerinden birisidir. Yoksulluk, dereceleri farklı da olsa gelişmişlik veya geri kalmışlık durumuna bakılmaksızın tüm ülkelerde sosyal barışı tehdit eden bir sosyal problemdir. Yoksulluk küreselleşmeyle birlikte ülke sınırlarını aşmış ve tüm dünyanın müşterek bir problemine dönüşmüştür. Uluslararası araştırma sonuçları, tahmin ve projeksiyonlar dünyadaki aşırı zengin ve aşırı fakirler arasındaki uçurumun yakın bir gelecekte iyileşme emareleri göstermediğini ortaya koymaktadır. Böyle bir sosyal problemin dünyada sosyal patlamalara, terör ve şiddetin artmasına, suç oranlarının yükselmesine yol açması, arzu edilen huzur ve barış ortamını ortadan kaldırması kaçınılmazdır.

Toplumlarda farklı gelir gurupları tüm insanlık tarihi boyunca var olagelmıştır. Ancak sanayi devriminden sonra dünyada batı medeniyetinin baskın gücünün etkisini göstermesi ile birlikte zengin-fakir arasındaki mesafe iyice açılmış, günümüzde ise bu derin bir uçuruma dönüşmüş bulunmaktadır. Batı medeniyetinin bir iktisadi sistemi olan kapitalizm küreselleşme rüzgârını da arkasına alarak oluşturduğu finans tekelleri ile adeta dünyayı baskı altına almıştır. Problemin kaynağı zengini daha zengin, fakiri daha fakir yapan Batı medeniyetinin iktisat düzenidir. Kapitalist sistemin servet pompaladığı zengin ülkelerin veya bu ülkelerin kontrol ettiği IMF ve Dünya Bankası gibi kurumların yoksulluğu önlemesi mümkün gözükmemektedir.

Yoksulluğun önlenmesi veya makul seviyelere getirilmesi için mikro krediler gibi en dar daireden, sivil toplumun organize edeceği yardım müesseselerine, sosyal devletin rol ve fonksiyonlarını güçlendirici çabalara kadar pek çok faaliyetlerin yapılmasına ihtiyaç olmakla birlikte, yoksullukla mücadelede ulusal ve uluslararası sosyal politika stratejilerinin belirlenmesine yapılacak en önemli katkı kapitalist sistem ve onun araçlarının esaslı bir eleştiriye tabi tutulmasından geçecektir. Batı medeniyetinin bıraktığı boşlukların doldurulması ve uçurumlar üzerine köprüler kurulması için İslam medeniyetinin çok önemli yardımlaşma araçları tekrardan keşfedilmeyi beklemektedir. Kapitalist sistemi dünyanın tek ve alternatifsiz bir ekonomik programı olarak kabul etmek yerine insanlığın birikiminden, inanç ve değerlerinden süzülüp gelen servet paylaşırma modellerini incelemek, Türk-İslam medeniyetinin zenginler ile fakirler arasında kurmuş olduğu zekât, fitre ve sadaka gibi köprüleri dikkate almak ve sadakayı cariye olarak medeniyetimizde kök salmış vakıfları müştemilatı ile birlikte tekrar ayağa kaldırmak gerekir.

BÖLÜMDE KULLANILAN KAYNAKLAR

- Alesina A. Dollar D. 2000. Who gives foreign aid to whom and why? Journal of Economic Growth; 5, 1; ABI/INFORM Netherlands, Global pg. 33.
- Dikhanov, Yuri 2005. Trends In Global Income Distribution, 1970-2000, And Scenarios For 2015 World Bank.
- Ghai, Draham 1995. Yapısal Uyum Küresel Bütünleşme ve Sosyal Demokrasi (Çev: İdil Eser), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Girgin, 2010. <http://www.girgin.org/ansiklopedi/sadakatasi.htm>, Erişim: 25/08/2010.
- Maslow, A. 1970. Motivation and Personality, 2nd. ed., New York, Harper & Row. ISBN 0-06-041987-3. Meydan Larousse 1981. Büyük Lûgat ve Ansiklopedi (VI) Meydan Yayınları, İstanbul.
- Mürsel, Safa 1976. Devlet Felsefesi, Yeni Asya Yayınları, İstanbul.
- Öney, Ayhan 1978. İktisadi ve Ticari Terimler Sözlüğü, 3. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Öztürk, Nazif 2010. "Sosyal Siyaset Açısından Osmanlı Dönemi Vakıfları", [http://www.sosyalsiyaset.net/documents/osmanli vakiflari.htm](http://www.sosyalsiyaset.net/documents/osmanli_vakiflari.htm), Erişim: 24. Mayıs.2010.
- Rousseau, J.J. 1994. Toplum Sözleşmesi, (Çev. VedatGünyol), Adam Yayınları, İstanbul.
- Sabah Gazetesi, Arşiv, 2006.
, Erişim: 30/06/2010.
- Sâmi, Şemseddin 1995. Kâmus-I Türkî, Çağrı Yayınları, 5. Baskı, İstanbul.
- Sorokin, A.P. 1972. BirBunalımÇağındaToplumFelsefesi,(Çev. Mete Tuncay), Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Tofler, Alvin 1981. ÜçüncüDalga (Çev. Ali Seden), AltınKitaplaryayınevi, İstanbul.
- Toynbee, A. 1980. MedeniyetYargılanıyor (Tercüme:UfukUyan), Yeryüzü Yayınları No:7, İstanbul.
- Turkeyforum, 2010. <http://www.turkeyforum.com/satforum/showthread.php> Erişim: 25/08/2010.

- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2009. Haber Bülteni, 2008 Yoksulluk Çalışması Sonuçları, Sayı: 205. <http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2010. Haber Bülteni, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Sonuçları, Sayı: 134. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?tb_id=24&ust_id=7 Erişim: 25/08/2010.
- Worldbank_a, 2010. <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.CD>, Erişim Tarihi: 24. Mayıs 2010.
- Worldbank_b, 2001. [http://www.worldbank.org/Global Economic Prospects and the Developing Countries 2001](http://www.worldbank.org/GlobalEconomicProspectsandtheDevelopingCountries2001). Erişim: 16.08.2010.
- Worldbank_c, 2010. [http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDS ContentServer/IW3P/IB/](http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/IW3P/IB/) Erişim: 16.08.2010.
- Worldbank 2010. <http://web.worldbank.org/Wbsite/External/Topics/Extpoverty/Extpsia/0,menuPK:490139~page>, Erişim: 18.08.2010.
- Wikipedia, 2010. http://tr.wikipedia.org/wiki/Maslow_teorisi Erişim: 12.08.2010.
- Yeğin, A. ve Diğ. 1981. Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat, Turdav Ofset, İstanbul.